

10. Кравец Л. Развитие патентного законодательства в ЕС / Л. Кравец // Интеллектуальная собственность. — 2000. — № 11. — С. 45-48.
11. Кравец Л. Тенденции развития патентной системы / Л. Кравец // Интеллектуальная собственность. — 2002. — № 10. — С. 67-74.
12. Патентное законодательство зарубежных стран: В 2-х томах. М.: Прогресс, 1987.
13. Свядоц Ю. И. Буржуазное патентное право: Учебное пособие / Свядоц Ю. И. — М., 1967. — 127 с.
14. Уемура П. И. Развитие международного патентного права / П. И. Уемура // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. — 2001. — № 1. — С. 10-19.

Аннотація

Ennan P. E. Правовая охрана изобретений в зарубежных странах. — Статья.

В статье проводится научно-теоретический анализ правового режима изобретений, особенностей приобретения (оформления) патентных прав на изобретения, а также объем и содержание исключительных патентных прав, вытекающих из патента на изобретения в зарубежных странах.

Ключевые слова: изобретение, исключительные права, патентное право, патентообладатель.

Анотація

Ennan P. E. Правова охорона винаходів у зарубіжних країнах. — Стаття.

У статті проводиться науково-теоретичний аналіз правового режиму винаходів, особливостей набуття (оформлення) патентних прав на винаходи, а також об'єм та зміст виключних патентних прав, що випливають з патенту на винаходи у зарубіжних країнах.

Ключові слова: винахід, виключні права, патентне право, патентоволоділець.

Summary

Ennan R. Legal protection of inventions in foreign countries. — Article.

The article presents the scientific and theoretical analysis of the legal regime of the invention, especially the acquisition of patent rights for inventions, as well as the scope and content of exclusive patent rights for inventions in foreign countries.

Keywords: the invention, the exclusive rights, patent law, patent holder.

УДК 347.788.4

Г. О. Сляднева

ПЛАГІАТ ТА СОЦІУМ

Аналіз питань, пов'язаних з правом інтелектуальної власності, є однією з найактуальніших тем сучасного періоду розвитку економіки та права в Україні.

Роль інтелектуальної власності у стабільному прогресі економіки та суспільства в цілому важко переоцінити.

Сьогодні навряд чи знайдеться суб'єкт господарювання, який у своїй діяльності так чи інакше не використовував би об'єкти інтелектуальної власності. Попит на «нематеріальний товар» з кожним днем дедалі зростає. Тому однією з найважливіших умов успішного розвитку науково-технічної сфери, промисловості, торгівлі та інших сфер діяльності є не тільки визнання за автором

об'єктів права інтелектуальної власності та особами, які отримали права на ці об'єкти, певних цивільних прав, а й забезпечення надійного захисту цих прав.

Система охорони прав на результати інтелектуальної діяльності в Україні, порівняно з іншими державами, є досить молодою. Після здобуття незалежності в 1991 р. Україна одержала мізерні наробітки в галузі інтелектуальної власності, які теж вимагали доктринальної переробки. Тому цей факт та відсутність досвіду породжують багато запитань на практиці.

Суттєве значення для України мають програми інтеграції України до Європейського Союзу та вступ до Всесвітньої торговельної організації.

Одна із спокус в галузі права інтелектуальної власності, на яку все частіше стали зазіхати, — це результати чужої інтелектуальної праці, а саме — плагіат. Плагіат, згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права», визначається як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [1, ст. 50]. Плагіат, від латинського слова *plagiatus*, — викрадення.

Порушення авторських прав шляхом плагіату в Україні стало настільки розповсюдженим і майже неконтрольованим явищем, що плагіат в деяких сферах інтелектуальної діяльності розглядається не як правопорушення, а як «складова частина науки». Так, окремі дослідники права інтелектуальної власності зазначають, що «елементарне списування при підготовці дисертацій, монографій, підручників, статей стає майже нормою, і тому, як наслідок, — низька якість кандидатських і докторських дисертацій, відсутність реальної відповідальності за плагіат, девальвація наукових ступенів і вчених звань, падіння престижу науки тощо» [2, с. 12].

Останнім часом плагіат все частіше обговорюється в рамках міжнародних та вітчизняних наукових та практичних конференцій, «круглих столів» та ін., тому що дуже занепокоєє спільноту. Вже є досить багата практика гучних випадків плагіату, що має місце в різних галузях.

Відома справа Гутенберга в Німеччині, що почалася з виявлення плагіату в докторській дисертації міністра оборони і закінчилася його відставкою, серйозно змінила мотивацію політиків щодо отримання вчених ступенів. І це не поодинокі справи. У червні цього року Університет Гейдельберга позбавив Сильвану Кох-Мерін, депутата Європарламенту від Вільної демократичної партії, докторського ступеня з причини виявленого в її дисертації плагіату, і це коштувало їй депутатського мандата.

На жаль, в Україні ситуації відносно справ про плагіат виглядають по-іншому.

Олена Орлюк навела кричущі випадки плагіату в Україні, що мають місце в навчальній та науковій літературі. Як приклад, вона навела видання науково-практичного коментаря до Конституції України 2011 року «Центру учбової літератури» та автора В. Теліпка. «Фактично — це копія аналогічного коментаря, який вийшов друком у 2003 році під авторством відомих та авторитетних вітчизняних вчених під егідою Академії правових наук України (плагіат складає близько 98 %, що підтверджено вже двома експертними установами). І це далеко не поодинокий випадок [3, с. 10].

Дійсно, виправдовуваним багатьох «плагіаторів» є вислів, що «немає нічого нового під сонцем». Плагіат неминучий, він буде завжди, але багато чого залежить від внутрішнього рівня сприйняття кожного, наскільки дозволять йому його «чесноти невибагливості та спокуси» не користуватися чужим інтелектуальним трудом, адже в результаті це віддзеркалює рівень моральної та правової культури соціуму.

У сучасний період люди XXI століття живуть в інформаційному суспільстві та, як наслідок, в єдиному інформаційному просторі. Кожен має можливість динамічно обмінюватися різною інформацією за допомогою всіляких засобів зв'язку, користуватися безмежними ресурсами Інтернету. Ми можемо сміливо заявляти про те, що цей інформаційний простір, що охоплює всі галузі знань, отриманих людством за час його розумного існування, заповнюється всіма нами, більшою або меншою мірою. Внаслідок цього сучасні відкриття, винаходи та інші геніальні ідеї часто стоять на плечах знань наших предків, попередників. Заслуга авторів сучасних ідей полягає в тому, що вони піднялися на одну сходинку вище.

Відповідно до статті 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [4, ст. 41]. Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [4, ст. 54].

Законом України «Про авторське право та суміжні права» передбачено, що правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі [1, ст. 8].

Також в Законі України «Про авторське право та суміжні права» є чіткий перелік об'єктів, що не охороняються, а саме не є об'єктом авторського права: повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації; твори народної творчості (фольклор); видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади; державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій; грошові знаки; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам [1, ст. 14]. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти: відтворення творів, публічне виконання і публічне сповіщення творів, публічну демонстрацію і публічний показ, будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення, переклади творів, переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів, включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо, розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору, подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором, здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер, імпорт примірників творів. Цей перелік не є вичерпним [1, ст. 15].

Плагіат, від латинського слова *plagiatus*, — викрадення. У цьому значенні поняття «плагіат» почали вживати в європейських мовах з XVII століття. Варто відзначити, що залежно від історичного проміжку часу люди по-різному ставилися до плагіату. У стародавні часи вже було відоме поняття «плагіат», однак з причини відсутності обмежень автори досить відверто користувалися творами своїх колег. Деякі з них навіть вважали це не ознакою поганого тону, а навпаки, показником ерудиції плагіатора. Плагіат визначається як недозволене запозичення, відтворення чужого літературного, художнього або наукового твору (чи його частини) під своїм іменем або псевдонімом, не сумісне як з творчою діяльністю, так і з нормами моралі та закону, що охороняє авторське право.

Для більш точного розуміння наведеного визначення розкриємо суть понять «недозволене», «запозичення», «відтворення».

Недозволене — яке не можна дозволити, схвалити, яке заслуговує на осуд: недопустиме.

Запозичення — переймати що-небудь, засвоювати, робити своїм надбанням.

Відтворення — виготовлення одного або більше примірників твору.

Наведемо ще одне визначення поняття «плагіат». Плагіат — видача чужого твору за свій або незаконне опублікування чужого твору під своїм іменем, літературне викрадення.

Деякі дуже помилково спрощують визначення плагіату як використання доступних джерел.

Одним з популярних інтернет-ресурсів про плагіат є сайт TurnItIn. Його автори вирішили навести визначення даного терміна, що міститься в словнику Merriam-Webster. Здійснювати плагіат означає: 1) вкрасти ідею або слова іншої людини і видати їх як свої власні; 2) використовувати результати праці іншої людини без вказівки джерела, звідки вони запозичені; 3) вкрасти літературний твір і 4) представляти вже існуючу ідею (або продукт) як нову та оригінальну.

Плагіат проявляється у багатьох формах та поділити його на різновиди можна умовно за обсягом привласненого матеріалу — повний та частковий плагіат; а також за ступенем автентичності (подібних або спірних) текстів

Досить часто хочемо ми цього чи не хочемо невільно стаємо плагіаторами. Це може бути вдало підглянутий фасон одягу, кулінарний рецепт, стиль поведінки улюбленого кумира... Але навряд чи ця імітація небезпечна.

При високій конкуренції люди, які бажають зробити щось своє, відрізнятися серед інших, повинні створити власний продукт. І за допомогою цього власного продукту продемонструвати власні таланти, хист, креатив, одним словом — творчість. Звичайно, це величезна етична проблема.

Виходячи з визначень, взятих з різних джерел, можна зробити висновок, що суть такого явища, як плагіат, — це тяжкий моральний злочин, порушення прав інтелектуальної власності, яке пов'язано з викраденням та привласненням результатів чужої творчості.

Кожен переслідує свою мету, хтось хоче заробити не заслужений авторитет у своїй професійній сфері або у суспільстві в цілому, кимось рухає бажання заробити більше грошей або отримати інші матеріальні цінності, а у когось неймовірні амбіції у сфері отримання всіляких регалій та нагород. З точки зору психології це — страх програти. У кожного свої мотиви плагіату. Все це дає підстави розглядати виникнення плагіату через категорії етики.

Виходячи з вищенаведених визначень та розмірковувань, ми можемо зробити висновок, що новизна ідей — не головне, основною відмінністю плагіату від інших видів «сумлінного», «ненавмисного плагіату» є оригінальність подачі ідеї автором. Побачити цю хитку межу не завжди просто, часто, якщо говорити про судову практику, суди не можуть впоратися із поставленим завданням без допомоги кваліфікованих експертів. Тому слід відрізнити цинічне копіювання авторського тексту, музики, креслень та ін. від індивідуального творчого підходу до інформації та, як наслідок, оригінальних висновків автора.

На сьогодні в Україні не має необхідних методичних розробок та матеріалів практики, які б були необхідним інструментом при доказі плагіату та притягуванні правопорушника до відповідальності. Вдалим прикладом є практика

вирішення зазначених спорів у ряді зарубіжних країн, на яку ми маємо орієнтуватися.

Безумовно, необхідно регулювати в правовому полі всі несумлінні дії, що порушують права авторів, за які має слідувати покарання, але основною превентивною мірою може служити виховування моральних якостей людини, які згодом будуть виступати внутрішніми обмежувачами.

Література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.02.1994 р. № 3792-XII// Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 13. — Ст. 64.
2. Йосип Богдан. Плагіат як явище наукового буття // Юридичний вісник України. — № 26. — С. 12.
3. Тимошук Олександра. Плагіат у судовій практиці // Юридичний вісник України. — 2011. — № 50. — С. 10.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

Анотація

Сляднева Г. О. Плагіат та соціум. — Стаття.

У статті досліджені загальні положення поняття і вмісту плагіату в сучасному законодавстві і теорії. Проаналізовано сучасний стан поширення плагіату в Україні. Автором визначені і класифіковані окремі форми плагіату і проаналізовані вміст і співвідношення понять «недозволене», «запозичення», «відтворення». На підставі проведеного дослідження визначено основні проблеми протидії плагіату на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Ключеві слова: соціум, інтелектуальна власність, плагіат, інформація.

Аннотация

Сляднева Г. О. Плагиат и социум. — Статья.

В статье исследованы общие положения понятия и содержания плагиата в современном законодательстве и теории. Проанализировано современное состояние распространения плагиата в Украине. Автором определены и классифицированы отдельные формы плагиата и проанализированы содержание и соотношение понятий «неавторизованное», «заимствование», «воспроизведение». На основании проведенного исследования определены основные проблемы противодействия плагиату на современном этапе развития украинского общества.

Ключевые слова: социум, интеллектуальная собственность, плагиат, информация.

Summary

Slyadnyeva G. O. Plagiarism and society. — Article.

The article analyzes general provisions on the nature and content of plagiarism in modern legislation and theory. The current state of distribution of plagiarism in Ukraine is studied. The author identified and classified certain forms of plagiarism and analyzed the content and interrelation of such concepts as «the unauthorized», «borrowing», «reproduction». Based on the research, the main problems of countering plagiarism at the present stage of development of Ukrainian society were identified.

Keywords: society, intellectual property, plagiarism, information.